

УДК 373.2

Б48

Серія «ДНЗ. Керівнику»

Заснована 2007 року

Березюк В. С.

Б48 Інноваційні технології в ДНЗ / Березюк В. С., Рудік О. А.— Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 224 с. — (Серія «ДНЗ. Керівнику»).

ISBN 978-617-00-3138-9.

Посібник містить науково-методичні, практичні засади формування готовності вихователів ДНЗ до вибору та впровадження інновацій. У ньому окреслені основні аспекти успішного здійснення інноваційної діяльності, розвитку інноваційного менеджменту дошкільного навчального закладу. Наведені в посібнику теоретичні, практичні матеріали (діагностичні методики, розробки методичних заходів, занять із дітьми та ін.) щодо формування інноваційного потенціалу педагогічного колективу допоможуть педагогам дошкільних навчальних закладів зосередити зусилля на генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження з метою підвищення якості навчально-виховного процесу.

УДК 37.016

Навчальне видання

Серія «ДНЗ. Керівнику»

Березюк В. С., Рудік О. А.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДНЗ

Головний редактор *Н. Ф. Юрченко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 24.07.2017. Формат 60×90/16.

Папір газет. Гарнітура Шкільна. Друк офсет.

Ум. друк. арк. 14,00. Зам. № 17-06/21-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»

61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5216 від 22.09.2016 р.

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»

м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел. +38(057)703-12-21

www.triada-pack.com, e-mail: sale@triada.kharkov.ua

ISBN 978-617-00-3138-9

© Березюк В. С., Рудік О. А., 2017

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2017

ЗМІСТ

Передмова	4
Інноваційна діяльність у ДНЗ	5
Готовність вихователів ДНЗ до інноваційної діяльності: сутність, структура	8
Умови формування готовності вихователів до інноваційної діяльності в ДНЗ	20
Організаційно-методичні аспекти здійснення інноваційної діяльності в ДНЗ	29
Комплексно-цільова програма з формування готовності вихователів ДНЗ до інноваційної діяльності	33
Методики та тести для проведення мікродосліджень щодо визначення творчого потенціалу педагогічного колективу, готовності до впровадження освітніх інновацій	40
Система методичного навчання педагогів як складова процесу управління інноваційною діяльністю в ДНЗ	60
Формування інноваційного мислення педагогів	80
Приклади різних форм у системі методичного навчання щодо формування інноваційної компетентності педагогів	84
Впровадження інноваційних технологій в освітньо-виховний процес ДНЗ	141
Класифікації педагогічних технологій	141
Робота з дітьми	159
Окремі методики відстеження результативності, впровадження інновацій в освітньо-виховний процес	216
Література	224

ПЕРЕДМОВА

До стратегічних цілей освітньої політики в Україні зараховують розвиток наукової та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на інноваційній основі. Це передбачає зосередження зусиль на створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводу модернізації освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку з використанням результатів моніторингових досліджень; генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження; формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій у всіх підсистемах освіти. Цьому слугуватиме створення системи мотивацій, стимулювання та заохочення інноваційної діяльності у сфері освіти; розроблення системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності.

За допомогою введення інновацій навчальний заклад здатен конкурувати на ринку освітніх послуг. Втілення інноваційних ідей у практику роботи залежить не тільки від ресурсних, а насамперед від інноваційних можливостей педагогів. Отже, розвиток навчального закладу визначається сукупною здатністю та готовністю педагогів до створення та впровадження новацій з метою підвищення якості освітніх послуг.

Професійна готовність вихователя дошкільного навчального закладу до інноваційної діяльності є закономірним результатом спеціальної підготовки, зокрема у ДНЗ; самонавчання й самоосвіти, виховання й самовиховання; постійного залучення до інноваційних процесів на робочому місці. Значну роль у формуванні готовності вихователя до інноваційної діяльності відіграє керівник дошкільного навчального закладу, який створює сприятливі для цього умови.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДНЗ

Для здійснення стабільного розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти необхідно забезпечити в дошкільній освіті оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти та програм розвитку дитини.

Пріоритетними завданнями педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів, які здійснюють інноваційну діяльність, є:

- вивчення освітніх інновацій, визнаних ефективними вітчизняною та світовою педагогічною наукою, а також ефективність їх упровадження в інших дошкільних навчальних закладах;
- моніторинг ефективності впровадження інновацій, розроблених педагогічними колективами дошкільних навчальних закладів;
- створення бази даних щодо впровадження педагогічних інновацій у дошкільних навчальних закладах;
- розробка методичних рекомендацій щодо організації роботи дошкільних навчальних закладів, які здійснюють інноваційну діяльність.

Процес залучення педагога до інноваційної діяльності обумовлений низкою протиріч: між репродуктивним характером підготовки педагога і необхідністю продуктивної педагогічної діяльності; між індивідуальними труднощами опанування вихователем інноваційної діяльності й необхідністю професійно-педагогічної взаємодії з метою розв'язання завдань, що стоять перед дошкільним навчальним закладом, групою, окремими педагогами.

Формуванню готовності вихователів до інноваційної діяльності сприяє ефективний менеджмент у ДНЗ, що створює ситуацію загального сприяння інноватики, попереджує та успішно долає консерватизм та опір інноваційним змінам.

Інноваційна педагогічна діяльність — це особливий вид творчої діяльності, спрямований на оновлення системи освіти. Така діяльність є наслідком активності людини, що виявляється не стільки у пристосуванні до зовнішнього середовища, скільки у перетворенні його відповідно до особистих і суспільних потреб та інтересів. Педагог в інноваційному педагогічному режимі є дослідником власної особистості та діяльності тих, кого він навчає і виховує.

Робота ДНЗ потребує високопрофесійного кадрового забезпечення. Педагогічні кадри повинні мати стійкі соціальні і моральні переконання, високий професіоналізм і доброзичливе ставлення до дітей. На рівні управління ДНЗ актуалізується потреба в науковому забезпеченні та обґрунтуванні управлінської діяльності, необхідності систематичного оновлення засобів організації інноваційної діяльності, інноваційних процесів, опануванні дослідницького підходу.

Проблема впровадження інновацій у діяльність навчальних закладів узагалі та дошкільних навчальних закладів зокрема належить до інтернаукових проблем педагогічної науки.

Сучасний період досліджень у галузі впровадження інновацій у діяльність ДНЗ зокрема пов'язаний із системною модернізацією всіх ланок національної системи освіти. За таких умов як менеджери, так і науковці і практики починають приділяти особливу увагу питанням нормативно-правового, теоретико-методологічного та організаційного супроводу інноваційних процесів у навчальних закладах.

У стратегічних нормативних документах наголошується на тому, що глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, затвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації ознаки зумовлюють розвиток людини, що є головною метою, ключовим показником і основним важелем сучасного прогресу. В Україні має забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також мають створюватися умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя.

Освітні інновації реалізуються під час здійснення інноваційного процесу. Інноваційна діяльність передбачає цілеспрямований процес застосування інновацій та експериментальну перевірку результативності й можливостей використання інновацій в інших ДНЗ. При цьому результатом інноваційної діяльності дошкільного навчального закладу є або інноваційний продукт (результат

науково-дослідницької розробки), або інноваційна продукція — нові конкурентоздатні освітні послуги.

Важливе значення для підвищення ефективності інноваційної діяльності в ДНЗ має дотримання його керівниками низки умов, найбільш значущими серед яких є:

- інноваційний потенціал (наявність необхідної матеріально-технічної і науково-методичної бази; високий рівень професійної кваліфікації управлінців і педагогів; їх готовність до впровадження нововведень тощо);
- оптимальна відкритість ДНЗ як соціально-педагогічної системи;
- систематичний психолого-педагогічний супровід інноваційної діяльності;
- психологічні зміни у свідомості керівних кадрів ДНЗ (високий рівень мотивації досягнення, сформованість якостей творчої особистості);
- виконання управлінською підсистемою модернізованих функцій управління (прогностичної, представницької, консультативної, політико-дипломатичної, менеджерської);
- застосування керівниками ДНЗ модернізованих (дорадчо-адміністративних) форм і методів (активні) управлінської діяльності;
- раціональний розподіл функцій між підлеглими на демократичних засадах під час створення творчих груп та методичних об'єднань;
- здійснення теоретичної підготовки педагогічних працівників і вивчення ними необхідних чинних законодавчих документів, які обумовлюють реалізацію інноваційного освітнього проекту;
- знання педагогами сучасних методологічних підходів, зокрема гуманістичного, діалектичного, глобального (цілісного), процесуального, ситуаційного, системного.

Багато що з минулого досвіду не відповідає потребам сучасного дошкільного закладу. Тож для успішного розвитку освітньої галузі потрібні нові ідеї, нові технології навчання й виховання, керівництва закладом.

Основні напрями інноваційної діяльності ДНЗ:

- апробація вітчизняних і світових педагогічних інновацій;
- апробація інновацій, розроблених у ході експериментальної роботи регіонального рівня;
- розробка й експериментальна перевірка продуктивності застосування освітніх і педагогічних інновацій;
- застосування освітніх і педагогічних інновацій.

Пріоритетними завданнями педагогічних колективів ДНЗ, які здійснюють інноваційну діяльність, є:

- вивчення освітніх інновацій, визнаних ефективними вітчизняною та світовою педагогічною наукою, а також ефективність їхнього впровадження в інших ДНЗ;
- моніторинг ефективності впровадження інновацій, розроблених педагогічними колективами ДНЗ;
- створення бази даних щодо впровадження педагогічних інновацій у дошкільних навчальних закладах;
- розробка методичних рекомендацій щодо організації роботи дошкільних навчальних закладів, які здійснюють інноваційну діяльність.

Успішне здійснення інноваційної діяльності обумовлене готовністю вихователів до неї, інноваційним потенціалом закладу загалом, розвитком інноваційного менеджменту дошкільного навчального закладу.

Готовність вихователів ДНЗ до інноваційної діяльності: сутність, структура

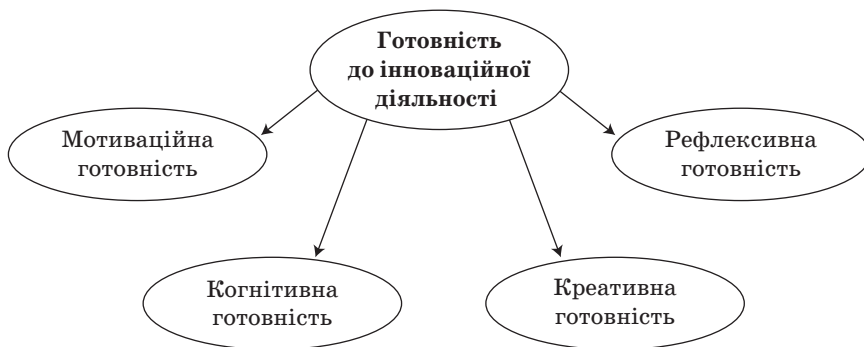
Інноваційна діяльність у дошкільній освіті, як і будь-які інші нововведення, породжує певні проблеми: поєднання інноваційних програм з існуючими державними програмами виховання і навчання в дитячому садку і початковій школі, співіснування різних педагогічних концепцій, невідповідність нових типів навчально-виховних закладів вимогам батьків, потребу в нових методичних розробках тощо. З іншого боку, існує проблема пристосування нововведення до нових умов, яка пов'язана з тим, що в діяльності педагога нерідко виникає необхідність перенесення раніше розроблених педагогічних технологій, змісту навчання й виховання з інших галузей або концепцій. Механічне їх перенесення призводить до втрати смислу інновації в умовах ігнорування специфіки системи освіти, її історії та традицій.

Багато проблем, що постають перед педагогами в умовах інноваційного режиму, пов'язано з недостатнім рівнем їх готовності до інноваційної діяльності. Результатом інноваційної педагогічної діяльності має бути створення нового (оригінальних прийомів, цілісних педагогічних концепцій), що змінює звичний погляд на явище, перебудовує суспільно-педагогічні стосунки. Особистісно орієнтований характер інноваційної педагогічної діяльності визначає міру залучення до неї. Вивчення інноваційної практики

педагогічних освітніх закладів дозволяє стверджувати, що результативність інноваційної діяльності педагога залежить не лише від його професійної майстерності, а й від позитивної «Я»-концепції, особистої готовності розпочати перетворення навчально-виховного процесу.

Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності за І. Н. Дичківською розглядається як сукупність мотиваційного, когнітивного, креативного, рефлексивного компонентів, які взаємообумовлені та пов'язані між собою.

Структура готовності педагога до інноваційної діяльності

➤ **Мотиваційний компонент** готовності до інноваційної педагогічної діяльності виражає усвідомлене ставлення педагога до інноваційних технологій та їх ролі у розв'язанні актуальних проблем педагогічної освіти. Він є стрижнем, навколо якого конструюються основні якості педагога як професіонала. Адже від того, чим мотивує педагог свою готовність до інноваційної діяльності, залежить характер його участі в інноваційних процесах, досягнуті результати у навчанні і вихованні дітей.

Мотивація особистості педагога обумовлена його професійними інтересами, ціннісними орієнтаціями, ідеалами. Вона виявляється як у всій його професійній життєдіяльності, так і в окремих педагогічних ситуаціях, визначає його сприйняття зовнішніх подій і логіку поведінки. Позитивну мотивацію педагога до інноваційної діяльності засвідчує задоволення таких його особистісних і професійних потреб, як створення і застосування нового, підвищення педагогічної майстерності, подолання професійних труднощів. Недарма використання інноваційних технологій багато хто з педагогів вважає єдиним важливим мотивом особистісного і професійного самоствердження.

Отже, показниками мотиваційного компонента готовності до інноваційної педагогічної діяльності є пізнавальний інтерес до інноваційних педагогічних технологій та особистісно значущий смисл їх застосування.

Ознаками вияву мотиваційної готовності педагога є такі:

- усвідомлення вчителями значущості інноваційної діяльності для власного професійного розвитку, відповідальності за прийняття педагогічних рішень, соціальної вагомості для розвитку потенційних можливостей учня;
- прагнення до самоаналізу, самооцінки, самовдосконалення;
- інтерес до опрацювання психолого-педагогічної літератури;
- участь у науково-дослідницькій діяльності;
- активність, наполегливість, цілеспрямованість;
- здатність до подолання труднощів у досягненні результатів;
- бажання створювати, аналізувати, накопичувати продукти професійної діяльності.

Мотиваційний компонент забезпечує передумови для реалізації інших структурних компонентів готовності вчителя до інноваційної діяльності.

➤ **Когнітивний компонент** готовності до інноваційної педагогічної діяльності об'єднує сукупність знань педагога про суть і специфіку інноваційних педагогічних технологій, їх види та ознаки, а також комплекс умінь і навичок із застосування інноваційних педагогічних технологій у структурі власної професійної діяльності. Цей компонент є результатом пізнавальної діяльності. Його характеризує обсяг знань (ширина, глибина, системність), стиль мислення, сформованість умінь і навичок педагога.

Рівень інформованості педагога про інноваційні технології визначають за обсягом його знань, які є необхідною умовою аналізу і вибору оптимальних способів розв'язання професійних проблем відповідно до бачення педагогом проблематики педагогічної інноватики, особистісних потреб та інтересів.

Уміння педагога засвідчують свідоме опанування діяльністю, що за своєю структурою відповідає структурі його особистості, у якій виокремлюють такі професійні вміння:

- гностичні (уміння здобувати, поповнювати і розширювати свої знання, вивчати особистість дитини і себе);
- проєктувальні (здатність планувати навчальний і виховний процес відповідно до цілей навчання, психологічних закономірностей, оптимальних видів, методів, прийомів професійної діяльності; уміння планувати позакласну роботу);

- конструктивні (уміння обирати оптимальні прийоми і способи навчання, форми роботи, відбирати і дозувати навчальний матеріал, оптимально керувати процесом учіння);
- організаційні (здатність організовувати свою діяльність і діяльність дітей відповідно до цілей навчально-виховного процесу);
- комунікативні (уміння використовувати різні механізми формування міжособистісних взаємин учасників педагогічного процесу, застосовувати техніку акторської майстерності, попереджувати і долати конфлікти, створювати комунікативну мережу занять).

Інноваційна діяльність завжди пов'язана з педагогічними дослідженнями. З огляду на це показниками сформованості когнітивного компонента готовності до неї є:

- методологічні знання (вміння сприймати дійсність із позицій системного підходу, сформованість загальнонаукових категорій);
- загальнотеоретичні й методичні знання (знання принципів і методів педагогічного дослідження, володіння конкретними дослідницькими вміннями);
- уміння успішно застосовувати інноваційні педагогічні технології (гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаційні, комунікативні);
- позитивний педагогічний досвід.

Реалізація когнітивного компонента особистісної готовності педагога до інноваційної діяльності означає для нього необхідність професійно самовизначитись, тобто усвідомити норми, модель своєї професії і відповідно оцінити свої можливості.

➤ **Креативний компонент** готовності до інноваційної педагогічної діяльності реалізується в оригінальному розв'язанні педагогічних завдань, в імпровізації, експромті. Його важливість зумовлена творчим характером інноваційної діяльності. Ознаками креативності є здатність до створення нового, нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу, вміння творчо розв'язувати будь-які професійні проблеми, взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей, уміння розвивати креативність дітей, що втілювалося б у їхній поведінці. Формування креативності учнів залежить від таких професійних умінь і переконань педагога:

- визнання цінності творчого мислення;
- розвиток чутливості дітей до стимулів оточення;
- вільне маніпулювання об'єктами та ідеями;

- уміння всебічно розкрити особливість творчого процесу;
- уміння розвивати конструктивну критику, але не критиканство;
- заохочення самоповаги;
- нейтралізація почуття страху перед оцінкою тощо.

Креативність педагога формується на основі наслідування досвіду, концепції, ідеї, окремого прийому, форми, методу з поступовим зменшенням питомої ваги наслідувального і зростанням питомої ваги творчого компонента педагогічної діяльності.

Креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності виявляється через відкритість щодо педагогічних інновацій; гнучкість, критичність мислення; творчу уяву.

➤ **Рефлексивний компонент** готовності до інноваційної педагогічної діяльності характеризує пізнання й аналіз педагогом явищ власної свідомості та діяльності. Реалізується цей компонент через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння й розуміння іншого, самооцінювання й оцінювання іншого, самоінтерпретація й інтерпретація іншого.

Рефлексивне мислення розглядають як одну з важливих умов усвідомлення, критичного аналізу і конструктивного вдосконалення власної діяльності. Здатність людини рефлексивно ставитися до себе і до своєї діяльності є результатом опанування нею соціальних стосунків між людьми. На основі взаємодії з іншими людьми, прагнучи зрозуміти думки і дії іншого, людина виявляє здатність рефлексивно поставитися до себе. Отже, пошук, опанування і застосування відомих педагогічних інновацій, аналіз здобутих результатів і власного індивідуального стилю роботи можуть сприяти створенню педагогом нових інноваційних освітніх технологій. Процес рефлексії є індивідуальним. Активізація рефлексивної позиції пов'язана з орієнтацією педагога на саморозвиток. Джерелом цього процесу є система усвідомлених педагогом суперечностей у професійній діяльності. Тому в навчально-професійній діяльності необхідно створювати такі ситуації, які б актуалізували рефлексивну позицію педагога, формували його позитивне самосприйняття, стимулювали процеси самоствердження.

Показником рефлексивного компонента в структурі готовності до інноваційної педагогічної діяльності є сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності).

Отже, мотиваційний, когнітивний, креативний і рефлексивний компоненти в сукупності репрезентують структуру готовності

педагога до інноваційної діяльності. Ця готовність є особистісним утворенням, яке опосередковує залежність між ефективністю діяльності педагога і його прагненням вдосконалювати свій професійний рівень.

Готовність розглядається як внутрішня сила, яка формує інноваційну позицію педагога. Це складне інтегративне утворення, що поєднує мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти. Кожний компонент готовності до інноваційної діяльності характеризується певними особливостями, які виявляються на стадії підготовки, налаштування педагога на перетворювальну діяльність. Особливу роль у цьому відіграє позитивна мотивація до інноваційної діяльності, яка виявляється через задоволення особистісних і професійних потреб педагога.

Сучасні дослідники визначають такі види готовності до інноваційної педагогічної діяльності: ситуативну, творчу й авторську.

Види готовності педагогів до інноваційної діяльності

Передбачається, що ці види готовності мають прогностично попередити інноваційну інертність у педагогічній практиці, а також підготувати педагогів до розв'язання різного роду творчих завдань.

➤ **Ситуативна готовність** передбачає вміння оперативно і доцільно розв'язувати нестандартні завдання, що виникають у виховному процесі з ініціативи не педагога, а інших його учасників (дітей, батьків, колег, керівництва). У цих ситуаціях педагог є суб'єктом інновації.

➤ **Творча інноваційна готовність** є основою педагогічного процесу, заснованого на передових ідеях і новітніх технологіях. Можна стверджувати, що всі педагогічні вміння та навички, які формуються під час навчання у виші, обов'язково мають передбачати творчий рівень їх засвоєння. Водночас необхідною умовою формування творчої готовності до інновацій є професійно-гуманістичний розвиток педагога, який передбачає позитивні зміни суб'єктивних образів «я — вихователь, яким я хотів би бути». З цією метою доцільно використовувати методи активного соціально-психологічного навчання, тренінг емпатійних та рефлексивних якостей.

➤ **Готовність до авторських інновацій**, які є виключно індивідуальними, потребує педагогічного мислення, спрямованого на знаходження, продукування і розробку нових педагогічних технологій. Цей вид готовності до інноваційної діяльності ґрунтується на особливостях індивідуальності педагога, його здатності до створення нового. Необхідною умовою її формування є залучення педагога до науково-дослідницької роботи. Не менш важливою є робота над розвитком гуманістичної спрямованості педагогів: формування готовності до доброзичливості у міжособистісних стосунках, зменшення акцентуваності у відображенні власного типу стосунків, зміною «Я»-концепції з метою збільшення оптимальності, зниження прагнення до домінування, яке спостерігається в діяльності окремих педагогів, зокрема зі значним стажем роботи.

Порівняння даних, одержаних різними дослідниками, та аналіз їх у контексті вимог особистісно орієнтованого підходу до виховання і навчання дітей дозволяє визначити такі показники готовності педагога до інноваційної діяльності:

- 1) усвідомлена потреба введення педагогічних інновацій на рівні власної педагогічної практики;
- 2) інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;
- 3) бажання створювати власні творчі завдання, методики, здійснювати експериментально-пошукову роботу;
- 4) готовність до подолання як змістовних, так і організаційних труднощів;
- 5) наявність практичних умінь з опанування педагогічних інновацій та створення нових.

Слід відзначити виявлений зв'язок між цими проявами. Зокрема, потреба у нововведеннях активізує роботу з накопичення знань у цій галузі, а успішність власної педагогічної інноваційної діяльності допомагає долати труднощі, шукати нові способи діяльності, відстоювати новаторські підходи перед бюрократичними структурами тощо.

Співвідношення проявів цих показників дає можливість визначити рівень готовності до педагогічних інновацій: високий, середній та низький. З цією ж метою варто враховувати нижченаведені характеристики рівнів готовності педагога до інноваційної діяльності.

Рівні готовності педагога до інноваційної діяльності

№ з/п	Рівні готовності	Показники готовності
1	Високий	<ul style="list-style-type: none"> • Стійка творча активність; • Продуктивність; • володіння технікою організації і проведення дослідно-експериментальної роботи; • розробка власних інноваційних методик; • індивідуальний стиль діяльності; • виражені здібності до прогнозування і проєктування діяльності
2	Середній	<ul style="list-style-type: none"> • Орієнтація на опанування нових педагогічних технологій; • творча взаємодія з колегами; • прагнення виділяти цілі і задачі власної пошукової інноваційної роботи; • епізодичність використання знань; • задовільний рівень підготовки до інноваційної діяльності; • відсутність впевненості в позитивному результаті
3	Низький	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність творчої спрямованості; • відсутність особистісного ставлення до пошукової діяльності; • несформованість цілей власної діяльності; • володіння традиційними прийомами і методами навчання; • участь у пошуковій інноваційній діяльності лише в обов'язковому порядку; • низька оцінка власної підготовленості

Високий рівень готовності педагога до інноваційної діяльності характеризується яскраво вираженою стійкою творчою активністю і продуктивністю, твердженням цінностей творчості в педагогічному колективі (що забезпечується створенням відповідної атмосфери творчої, пошукової, інноваційної діяльності в педагогічному колективі окремого навчального закладу — відповідного інноваційно-освітнього середовища); опануванням учителем техніки організації і проведення дослідно-експериментальної роботи (це потрібно для експериментальної апробації ефективності того чи іншого педагогічного нововведення та його подальшого впровадження засобом постановки педагогічного експерименту), що приводить до моделювання нового педагогічного досвіду, розробки власних інноваційних методик; умінням і здатністю педагога оцінити

власний індивідуальний стиль діяльності і побудувати план розвитку своєї педагогічної діяльності, її прогнозування і проектування.

Середній рівень готовності педагога до інноваційної діяльності характеризується орієнтуванням на опанування нових педагогічних технологій, творчу взаємодію з колегами; прагненням виділяти цілі і задачі власної пошукової інноваційної роботи, використовувати наявні досягнення в педагогічній інновації; епізодичністю використання знань та вмінь з реалізації педагогічних інновацій (їх використання не завжди приносить чітко усвідомлену задоволеність); рівень підготовки до інноваційної діяльності оцінюється педагогом як задовільний, однак упевненості в позитивному впливі цієї діяльності на успіхи в роботі, як правило, немає.

Низький рівень готовності педагога до інноваційної діяльності характеризується відсутністю чи слабкою вираженістю творчої спрямованості, несформованістю цілей власної діяльності, відсутністю особистісно значущого ставлення до пошукової діяльності; володінням педагогом здебільшого набором традиційних прийомів і методів навчання; участю у пошуковій інноваційній діяльності лише в обов'язковому порядку; низькою оцінкою педагога своєї підготовленості і запереченням можливості позитивного впливу участі в інноваційній діяльності на результати власної праці.

Педагог інноваційної орієнтації — це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін. Це найбільш перспективний соціальний тип педагога. Як педагог-дослідник, він спрямований на науково-обґрунтовану організацію навчально-виховного процесу прогностичного напрямку, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, готовність до сприйняття нової інформації, високий рівень самоактуалізації, володіє мистецтвом рефлексії.

Творчість педагога-новатора виявляється в:

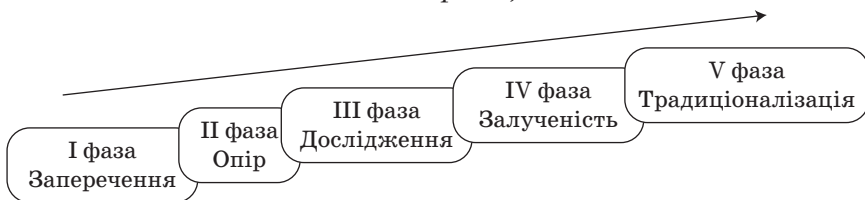
- ефективному використанні вже набутого досвіду в нових умовах, удосконаленні відомого відповідно до нових завдань, в опануванні наукових розробок та їх розвитку;
- гнучкості при використанні запланованого в нестандартних ситуаціях;
- влучній імпровізації як на основі точних знань і компетентного розрахунку, так і на високорозвинутій інтуїції;
- умінні обґрунтувати як завчасно підготовлені, так і інтуїтивні рішення, в умінні фантазувати: бачити ближню, середню та віддалену перспективи;

- умінні продукувати ідею, реалізувати її в конкретних умовах, бачити всі варіанти розв'язання однієї й тієї ж проблеми, використовувати досвід інших.

Якщо педагог звикає жити лише за зовні заданими нормами і правилами, його інноваційні здібності згасають. Стандартизація поведінки й внутрішнього світу педагога супроводжується тим, що в його діяльності дедалі більше місця займають інструктивні приписи. У свідомості накопичуються готові зразки педагогічної діяльності. Це призводить до того, що педагогові легше вписуватися в педагогічне співтовариство, але при цьому знижується його творчий рівень. Особливим чином характеризується ситуація, коли інноватором є керівник закладу або його заступник, керівник іншої ланки. У такому разі необхідно передбачити можливі типи реакцій з боку підлеглих на інноваційні дії, що йдуть від керівника.

Серед можливих моделей реакції людини на нововведення визначають п'ять фаз.

Фази реакції педагога на нововведення

➤ **Фаза заперечення** може виявлятися для підлеглого як стан заціпеніння, шоку, розгубленості, коли він ще орієнтується на минуле. На першій фазі найчастіше негативну роль відіграє недостатня інформованість педколектива про характер нововведення, тому доцільно, ігноруючи прояв невдоволення, орієнтувати підлеглих на майбутнє, даючи їм час для адаптації.

➤ **На фазі опору** можливий прояв підлеглими роздратування, виникнення в них депресії, пов'язаної з відчуттям неминучості змін. Керівникові необхідно налагодити «зворотний зв'язок» з колективом, більше слухати, підтримувати колег. Але часом доцільним може бути і різке зіткнення аж до категоричного: «робіть або звільняйтеся».

Основні причини опору персоналу нововведенням можуть бути зумовлені:

- невизначеністю — педагог не знає, якими для нього будуть наслідки змін; він відчуває невпевненість і незручність; побоюється, що нововведення зруйнують звичну систему стосунків у колективі;

- відчуттям втрати — необхідність зійти зі звичного шляху супроводжується відчуттям втрати, що призводить до сприйняття змін як загрози власному статусу;
- переконаністю в тому, що зміни не принесуть нічого хорошого — на думку окремих працівників, будь-які нововведення не стільки сприятимуть розв'язанню проблем, скільки примножать їх кількість.

Загалом, опір педагогічних працівників нововведенням може зумовлюватись також причинами:

- 1) економічного характеру — побоювання звільнення; побоювання зниження соціального статусу; побоювання інтенсифікації праці, зростання навантаження;
- 2) особистісного характеру — небажання витратити зусилля на перенавчання; страх перед невизначеністю;
- 3) соціального характеру — небажання пристосуватися до нового соціально-психологічного клімату в колективі; прагнення зберегти звичні соціальні зв'язки; незадоволення від зовнішнього втручання у власні справи і неприязнь до осіб, які впроваджують нововведення; незадоволення слабкістю особистої участі і незначною власною роллю під час впровадження нововведень.

Частково або повністю усунути наведені вище причини незадоволення працівників нововведеннями можна за допомогою таких прийомів роботи з педагогічним персоналом: надання працівникам вичерпної і своєчасної інформації про нововведення; надання підтримки тим, хто її потребує; укладення з педагогічним персоналом своєїрідної «угоди» на вигідних для вихователів умовах; залучення на свій бік неформальних лідерів колективу, досвідчених педагогів, які користуються беззаперечним авторитетом; маневрування гнучкістю і поступливістю.

➤ **На етапі дослідження підлеглий**, погодившись із неминучістю змін, починає орієнтуватися в нових формах діяльності. Керівник має стежити за процесом, підтримувати його динаміку, з-поміж ідей виділити пріоритетні.

➤ **Для етапу залученості** характерне виникнення творчих груп. Постановка цілей стає більш точною. Різко поліпшується координація діяльності. На цьому етапі потрібно разом з підлеглими розробляти довгострокові цілі, зосередившись на створенні нових символів і ритуалів.

➤ Нарешті, **на етапі традиціоналізації** — останній фазі — зміни традиціоналізуються, стають невід'ємною складовою педагогічної діяльності вихователів та стратегією навчального закладу.

Педагогі орієнтовані на досягнення успіху, а не на уникання невдач. На етапі традиціоналізації важливо надавати педагогам можливість для втілення набутих знань та ідей, схвалювати та підтримувати ініціативу, враховувати особливості мотивації вихователів у роботі з удосконалення науково-методичної підготовки, тобто виявлення мотивів, оцінок, ставлення до свого професійного зростання, а також збереження, розвиток і передавання позитивного досвіду дошкільного навчального закладу, його традицій.

Таким чином, життя жадає від сучасного педагога інноваційної поведінки, тобто активної і систематичної творчості в педагогічній діяльності. Інноваційна поведінка — це максимальний розвиток своєї індивідуальності. Щоб бути інноватором, корисно усвідомити, пережити і позбутися психологічних бар'єрів, «комплексів», що заважають реалізації інноваційної діяльності.

Механізм виникнення готовності вихователя до інноваційної діяльності та умови, за яких цей механізм може функціонувати, неможливо уявити собі без осмислення психологічних бар'єрів, що неминуче виникають тоді, коли потрібно вийти за межі «своєї системи» координат, звичних способів розв'язання професійного завдання, свого уявлення про способи виконання діяльності. В основі багатьох причин неприйняття педагогічних інновацій лежить одна — опір особистості педагога знеціненню власної «Я»-концепції. Ця причина пояснює антиінноваційну поведінку педагога, яка виявляється в чутливості до критики, страху перед невизначеністю, небажанні витрачати сили на нові способи педагогічної діяльності, неприйнятті всього нового, що може порушити баланс внутрішньої душевної рівноваги, цілковитій задоволеності статусом-кво та ін. Позбутися таких антиінноваційних бар'єрів можна шляхом організації творчих груп педагогів, де для кожного вихователя має бути створена ситуація успіху, терпимості до невдач (якщо педагог небайдужий до результатів своєї праці). Групові дискусії, рефлексивна інверсія, активне обговорення проблемних питань зменшують опір новому, орієнтують на досягнення успіху, а не на уникання невдач.

Отже, готовність до інноваційної-педагогічної діяльності — це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії. Критеріями готовності педагога до інноваційної діяльності можуть бути такі: усвідомлення освітньою установою необхідності інноваційної